

УДК 351:303.02

Аспекти публічного управління
Aspekty publicznego upravlinnya
Public administration aspects

Public administration aspects. 2016. 35-36 (9-10), 16-24.
doi:10.15421/152016846
www.aspects.org.ua

Хронополітика: методологічні аспекти дослідження публічної політики

О.А. Зубчик¹

Досліджено концепт «хронополітика», як форму рефлексії часового аспекту політичних трансформацій, зокрема, у контексті освітньої політики держави. Аналіз розуміння «хронополітики», розкриття форм її прояву в політичному бутті загалом та у контексті освітньої політики, розкриває методологічний, суспільно-світоглядний зміст та потенціал. Встановлено, що хронополітика – це комплекс досліджень, присвячених неоднорідності історичного та політичного часу, який включає моделювання односпрямованих стадіальних процесів в історії суспільств та аналіз циклічних або хвилеподібних тенденцій в різних сферах життя суспільств. Незважаючи на те, що дискусії щодо предмета, методів, базових категорій хронополітики досі тривають, а її проблемне поле різноманітне, наголошується, що можливості хронополітики для аналізу освітньої політики – це насамперед аналіз політичних інститутів і процесів – політичної структури, політичних суб'єктів, часові умови прийняття політичних та управлінських рішень, які обговорюються в контексті хронополітичного вивчення історичних форм політичної організації.

Показано, що аналіз освітньої політики держави через можливості політичного часу дозволяє поглибити розуміння політемпоральності політичних процесів і природи «інституційних пасток». Проте зауважується, що має бути чітке розуміння, в яких умовах цю методологію можна застосовувати і де вона дає результати в порівнянні з аналогами, а де її слід застосовувати обережно або разом з іншими, або не застосовувати взагалі.

З'ясовано, що хронополітика функціонально і конструктивно доповнює понятійно-категоріальний апарат як політичної науки, так і науки державного управління. На переконання автора, державне управління, як наука, невинуватно мало звертається до цієї методології.

Ключові слова: хронополітика; освітня політика; політичний час; політемпоральність політичних процесів; «біфуркація»; «фрагміграція»

Chronopolitics: methodological aspects of public policy research

O.A. Zubchik²

The methodology of Chronopolitics has been studied. It can be useful for Public administration. Experts understand Chronopolitics as changes in market conditions, aimed at setting and achieving political goals (V. Tsyumbursky); distribution and redistribution of social time (A. Panarin); form a combination of socio-cultural and political time (V. Vasilenko); time dimension of political activity (Semenov); objectivity (M. Ozhevan, S. Datsyuk and B. Granovsky); subjectivity, “chrono strategy” of state (B. Parahonsky); Radical social transformation (W. Capito); multi-temporal processes of policy (D. Gorin).

The essence of the concept “Chronopolitics” has been comprehended as a form reflecting the time aspect of political transformation in the context of educational policy. Chronopolitics is a set of studies on the heterogeneity of the historical and political time. Consequently chronopolitics is: 1) simulation of unidirectional process stages in

¹ Кандидат філософських наук, доцент; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 01601, Київ, вул. Володимирська, 64/13

² PhD in philosophical sciences, associate professor; Taras Shevchenko Kyiv national university, 64/13, Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine

³ Кандидат философских наук, доцент; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, 01601, Киев, ул. Владимирская, 64/13
E-mail: oz@ilytics.agency

the history of societies, 2) analysis of cyclical trends or waves in different areas of society.

The term “Chronopolitics” was firstly used by french explorer P. Virilyo. Also, the term “Chronopolitics” was used by Modelsky. A. Panarin explained the understanding of time in the “methodological presumption global political forecasting” as the uncertainty of the future. According to Rosenau, this is qualitatively different future. It has been proven that states are not the main subjects. The main actors are individuals. They enter into a relationship with each other under conditions of mediation. Rosenau suggested that in the historical development of mankind there have been structural changes which inevitably increase the interdependence of peoples and societies, causing a radical transformation in international relations. The modern world is a “world of the individual”. In this world, a person interacts with other people and groups at the macro and micro social space. But the development is not achieved by means of expenses of the different countries of the global world. This classification includes developed countries, developing countries, the least developed countries.

Global leader has a special task. In terms of polarity global world leader has to implement a policy of inclusive development (Boutros Boutros-Ghali). The main objective of the global leader is to counter fragmentation. Global Leadership is aimed at achieving the global progress in science, education and technology. Therefore, it is important advanced research, which shows opportunities of the policy and practice of “reasonable force” in international and domestic politics (D. Kalachov, M. Lebedev, A. Panov, A. Torkunov, A. Stoletov, I. Chiharyev). “Smart power” is based on the expert, diplomatic, scientific, educational, innovation and technology, military and discursive resources.

Discussions on the subject, methods and basic categories of Chronopolitics are consequently continuing. Chronopolitics includes various different problems for research. Chronopolitics provides opportunities for the education policy analysis, which is an analysis of political institutions and processes through the category of political time.

Chronopolitics has enriched significantly the science and practice of policy analysis. This is the theoretical and methodological basis for the deployment of the suggested research in various areas of political life. It is necessary to extend field studies of political dynamics in modern political science, study the multi-temporal political processes, especially on the basis of the analysis of educational policy. The science of public administration can use these capabilities of methodology of Chronopolitics.

Chronopolitics as methodology examines the role of the state in the political structure of the political entity in temporal conditions of political and administrative decisions. These issues have been discussed in the context of Chronopolitical study of historical forms of political organization. The study has proved that Chronopolitics functionally and structurally adds the conceptual and categorical apparatus of political sciences, science and public administration.

Keywords: Chronopolitics; educational policy; political time multi-temporal political processes; bifurcation; fragmigration

Хронополитика: методологические аспекты исследования публичной политики

О.А. Зубчик³

Исследовано концепт «хронополитика», как форму рефлексии временного аспекта политических трансформаций, в частности, в контексте образовательной политики государства. Анализ разных точек зрения на «хронополитику», раскрытие форм ее проявления в политическом бытии в целом и, в частности, в кон тексте образовательной политики, раскрывает ее методологическое, общественно-мировоззренческое содержание и потенциал. Установлено, что хронополитика – это комплекс исследований, посвященных неоднородности исторического и политического времени, включая моделирование однонаправленных стадийных процессов в истории обществ и анализ циклических или волнообразных тенденций в различных сферах жизни обществ. Несмотря на то, что дискуссии относительно предмета, методов, базовых категорий хронополитики до сих пор продолжаются, а ее проблемное поле очень разнообразное, автор отметил, что возможности хронополитики для анализа образовательной политики – это анализ политических институтов и процессов – политической структуры, политических субъектов, временные условия принятия политических и управленческих решений, которые обсуждаются в контексте хронополитического изучения исторических форм политической организации.

Показано, что анализ образовательной политики государства через возможности политического времени позволяет углубить понимание политемпоральности политических процессов и природы «институциональных ловушек». Однако автор предупреждает, что должно быть четкое понимание, в каких условиях эту методологию можно применять и где она дает лучшие результаты по сравнению с аналогами, а где ее следует применять осторожно или вместе с другими, или не применять вообще.

Установлено, що хронополітика функціонально і конструктивно доповнює понятійно-категоріальний апарат як політичної науки, так і науки державного управління. По мненню автора, державне управління, як наука, неоправданно мало звертається к этой методології.

Ключевые слова: хронополітика; освітальна політика; політичне время; політемпоральність політичних процесів; «бифуркація»; «фрагміграція»

Peer-reviewed, approved and placed: 12.08.2016.

Постановка проблеми. Новим надбаням наукової методології став сучасний напрям досліджень вчених, які вивчають у широкому розумінні політичний час, – хронополітика. Політичний час – це не лише складова, але й особливий різновид соціального часу і вже давно є предметом наукових досліджень філософів, психологів, соціологів, а останнім часом і політологів, дослідження яких спрямовані не лише на розв’язання теоретичних, а й вирішення прикладних завдань. У публічному управлінні та адмініструванні, як відносно новій галузі знань в Україні, застосування методології хронополітики автору невідомі. Аналіз публічної політики та публічного адміністрування, наприклад освітньої політики держави, через можливості об’єкта хронополітики – політичного часу, як висловився дослідник цієї методології Д. Горін, дозволяє поглибити розуміння «політемпоральності політичних процесів і природи «інституційних пасток» [15, с. 72].

Аналіз досліджень і публікацій. Щодо концепту «хронополітика» є різноманітні погляди: як вивчення неоднорідності історичного часу та зміни кон’юктур з точки зору їхнього використання для постановки та досягнення політичних цілей (В. Цимбурський) [30]; як розподіл та перерозподіл соціального часу, прояв суперечності між лінійним і циклічним часом (О. Панарін)[22]; як форма поєднання соціокультурного й політичного часу (І. Василенко) [14]; як часовий вимір політичної діяльності в історичному часі (С. Семенов)[25]. З одного боку, обґрунтовується об’єктивність хронополітики (М. Ожеван[21], С. Дацюк і В. Грановський [16]). З іншого, як «хроностратегія» держави, розглядається її суб’єктивний аспект (Б. Парахонський)[24]. Або суб’єктивний прояв, як радикальна суспільна трансформація (В. Капітон) [17]. Як ключову в обґрунтуванні методології хронополітики досліджують феноменологію політемпоральності політичних процесів, як засіб підтримки стійкості і архітектонічної

рівноваги режимів функціонування інститутів (Д. Горін)[15]. Особлива увага приділяється й характеристиці хронотопу інституційних режимів.

Разом з тим, важливо відзначити, що суттєво розширюють методологічний потенціал, з точки зору аналізу політики, саме сучасні наукові розвідки, досліджуючи можливості стратегії та практики «розумної сили» в світовій політичній динаміці та у внутрішній політиці держав. Вони свідчать, що нові форми влади і впливу отримують новий інструментарій (Д. Калачов, М. Лебедева, О. Панова, А. Торкунов, О. Столетов, І. Чіхарев) [18; 20; 23; 27; 28]. У стратегіях і практиках держав – претендентів на лідерство, «розумна сила» спирається на «експертний, дипломатичний, науково-освітній, інноваційно-технологічний, військовий і дискурсивний ресурси. І в кожному різновиді ресурсного стратегічного потенціалу закладені більш конкретні стратегічні інструменти» (О. Столетов) [26, с. 96]. Наголошується на питаннях інституціоналізації хронополітики як самостійної галузі сучасної науки, її розвитку як дослідницької програми, а наукова значимість і актуальність обумовлюються динамізмом сучасного політичного процесу, масштабністю політичних трансформацій, соціальних і середовищних змін, які потребують нових комплексних дослідницьких програм і системних політико-управлінських підходів (І. Чіхарев) [30].

Мета дослідження. Метою дослідження є осмислення сутності концепту «хронополітика», як форми рефлексії часового аспекту політичних трансформацій у контексті можливостей для аналізу публічної політики та публічного адміністрування, зокрема, аналізу освітньої політики держави. Завданнями дослідження є аналіз та систематизація підходів та розуміння «хронополітики», розкриття форм прояву хронополітики в політичному бутті загалом та у контексті освітньої політики держави зокрема. Предмет дослідження – методологічний, суспільно-світоглядний зміст

та потенціал концепту «хронополітика» для аналізу публічної політики та публічного адміністрування, зокрема – державної освітньої політики.

Виклад основного матеріалу. Хронополітика – це комплекс досліджень, присвячених неоднорідності історичного та політичного часу, який включає: 1) моделювання односпрямованих стадіальних процесів в історії суспільств, 2) аналіз циклічних або хвилеподібних тенденцій в різних сферах життя суспільств. Моделювання стадіальних процесів представлено в концепціях невідновних життєвих циклів (О. Шпенглер, Н. Данилевський, А. Тойнбі, Л. Гумільов) і в концепціях, які розглядають суспільно-економічні формації (К. Маркс), індустріальний лад (О. Тофлер), стадії економічного зростання (У. Ростоу). Вивчення циклічних або хвилеподібних тенденцій спричинило розрізнення цих змін за спрямованістю, за тривалістю, сферою та характером їхньої дії. Відомі такі дослідницькі напрями, як аналіз економічної кон'юнктури, де виявляються тривалі тренди і короткострокові коливання (50-60-річні двохвильові цикли М. Кондратьєва, цикли Дж. Модельскі), цикли сонячної активності О. Чижевського, мілітаристські хвилі, які відслідковують на матеріалі історії країн Заходу (К. Райт, А. Тойнбі, Дж. Голдстайн), хвилеподібні політичні зміни, іманентні історії окремих суспільств та інше.

У зв'язку з наростанням кризових явищ як в межах Європи, зокрема події 1968 р., так і в світі, війна у В'єтнамі, нафтова криза, починаючи з 1970-х рр., зростає зацікавленість часовим виміром світового політичного процесу. На такому історичному підґрунті народжуються хронополітичні концепції історії світ-системи І. Валлерстайна [13] та довгих циклів у світовій політиці Дж. Модельскі [7], які слугували основою для дослідження глобальної політичної динаміки та трансформації світової політичної системи. Було виокремлено особливі ритми функціонування цієї системи та окреслено перспективи її розвитку.

До наукового вжитку термін «хронополітика» увів французький дослідник П. Вірільйо («Криза вимірів», (1983), «Критичний простір» (1984), «Вразливість території» (1993) [12, с. 143]. Основу концепції хронополіти-

ки П. Вірільйо складає роль швидкості в сучасних соціальних процесах, перетворення швидкості в основу сучасних військових та політичних практик («дромологія» – вивчення швидкості). П. Вірільйо змалював песимістичну хронополітичну перспективу: на місці реального міста, що займало певне просторове положення? з'являється місто віртуальне, яке позбавлене своєї території і, враховуючи таку тенденцію, д міру накопичення багатств виникає й зростає прискорення, без якого неможлива централізація режимів, що постійно змінюють один одного [12, с. 145].

Також одним з перших поняття «хронополітика» використав Джордж Модельскі, автор теорії «довгих циклів» у глобальній політиці, які відображають закономірність зміни явищ у світовій політиці в межах чотирьох фаз [5]. Першій фазі відповідає глобальний конфлікт, що завершується набуттям лідерства у світовій політиці державою, яка здатна оптимальним чином вирішити існуючі соціальні, економічні та культурні антагонізми у світі; визначенням періоду такого лідерства, котрий змінюється фазою делегітимації; появою якісно нової проблематики світового розвитку, а також вивіщенням держав, що претендують на лідерські позиції і які формують нові виклики; потім настає фаза деконцентрації лідерства, розпаду інфраструктури, що підтримує гегемонію наддержави у всіх сферах життєдіяльності глобальної спільноти, що переходить у новий макроконфлікт. Обраний Модельскі напрям досліджень передбачає вивчення довгих циклів розвитку, ритму глобальної політики. Перш за все, він має відношення до часового виміру політичного процесу і міри, в якій цей процес змінюється в часі. Цей напрям досліджень було названо «хронополітикою», але оскільки він має справу з великомасштабними системами, на думку Модельскі, повною назвою може бути «хрономакрополітика» – вивчення ритмів великомасштабних політичних систем [6]. Описуючи роль циклів лідерства в еволюції світової політики, Модельскі відзначив, що спадкування лідерства – це проміжний етап еволюції глобальної політики. Вірогідно наступним ступенем, який дотягнеться у XXI ст., стане поступовий перехід від неформальної ролі глобального лідерства до мереж більш формальних позицій у межах глобальної організації федеративного порядку [7].

Якщо геополітику розглядають як різновид політичного проектування, то хронополітику можна трактувати як джерело стратегії. Модельські вважає хронополітику інструментом виокремлення фаз світового політичного процесу і здійснення політики, яка відповідає цим фазам. Тобто, хронополітика стає проектуванням, яке базується на пізнанні політичних циклів.

Регулююча, стабілізуюча роль політичної сфери обумовлює уникнення крайніх, межових, необоротних ситуацій, що загрожують порушити цілісність суспільної системи, що дозволяє визнати циклічну модель найбільш придатною для дослідження політичного часу. Циклічна модель часу описує політичний розвиток як послідовність повторюваних ознак, станів, ситуацій. Циклічність, але не просто повторюваність, а закономірну, постійну повторюваність у політичному розвитку. Найбільш продуктивними для дослідження і точними для опису динаміки політичного часу є політико-ділові, політико-демографічні цикли та цикли світового панування. Політико-ділові (електоральні) цикли, період яких становить 4 або 5 років відповідно з електоральним циклом конкретної країни, показують спосіб впливу політики на економіку. Загальна тривалість політико-демографічних циклів визначається тимчасовою різницею появи нових поколінь на політичній арені. На думку Дж. Модельскі та В. Томпсона, цикли розвитку країни, що претендує на лідерство у світовій політиці, діляться на два етапи: навчання (підйому) і лідерства (занепаду) [8].

Хронополітика сьогодні – це наукова концепція політичного часу, як зміни політичних відносин та форм їх організації. Вона об'єднує методологічні засади дослідження даного феномена, а також стратегічні (прикладні, що керують політичною дією) принципи, засновані на пізнанні тимчасової визначеності політичного процесу.

Ключовим для хронополітики є виділення «перехідного» часу, часу трансформації однієї форми політичної організації в іншу. Принципове значення цього типу часу обумовлено постановкою проблеми в сучасній науці в цілому «вічного часу», пов'язаного з поняттями лінійності та детермінізму. Зокрема, А. Панарін обґрунтовує таке бачення часу в «методологічних презумпціях глобального політичного прогнозування», що виражається

у невизначеності майбутнього, яке відповідає новій картині світу, роздвоєнні перебігу процесів по досягненні ними якоїсь критичної величини, після якої втрачається однозначна залежність між минулим і майбутнім станами системи, дискретності простору-часу, яка вказує на те, що в точках біфуркації утворюються передумови для якісно нових станів, що дають якісно інше майбутнє [22].

Це якісно інше майбутнє, на думку Джеймса Розенау, виявляється у тому, що дедалі головними акторами стають не держави, а вже індивіди. Вони вступають у відносини один з одним за умов мінімального посередництва. Він один з перших застосовував системність та міждисциплінарний аналіз у точних науках, політичних науках та міжнародних відносинах [9]. Ще в середині 1960-х рр. Джеймс Розенау припустив, що в історичному розвитку людства відбуваються структурні зміни, які неминуче збільшують взаємозалежність народів і суспільств, спричиняючи докорінні трансформації у міжнародних відносинах. Дедалі головними акторами стають не держави, а вже індивіди, які вступають у відносини один з одним за умов мінімального посередництва. Пізніше Розенау метафорично зауважив, що результатом змін у сфері міжнародних відносин є створення «міжнародного континууму», символічними персонажами якого виступають «турист і терорист» [10, с. 220], на відміну від пануючого тоді політичного реалізму, основне положення якого у настільки ж метафоричній формі виразив Р. Арон на початку 1960-х років, зазначивши, що зміст міжнародних відносин – це міждержавна взаємодія, символізована у фігурах «дипломата і солдата» [1, с. 308]. У 1990-х, спираючись на аналіз глобальних процесів і одночасно зберігаючи вірність застосованому раніше методу, Розенау уточнив свою думку, відзначивши «роздвоєння світу» на два взаємозалежних і одночасно непримиренних поля. З одного боку, це міждержавні взаємини, які визначаються «законами» класичної дипломатії та стратегії, з іншого – взаємодія недержавних учасників. Новизну ситуації він характеризував як «постміжнародну політику». Поряд з термінами «світова політика» і «постміжнародна політика» представники ліберальної парадигми, до яких належить і Розенау, почали застосовувати й термін «нові міжнародні відносини». Ці терміни мають на

увазі як нові, так і традиційні (міждержавні) явища і процеси та підкреслюють зростаючу роль міжнародних інститутів (МВФ, МБ, СОТ), НДО, підприємницьких структур та інших приватних акторів. Вони вказують на формування мереж, осередки яких об'єднані між собою нитками транскордонних зв'язків і які формуються незалежно від держав.

Тенденція до стирання кордонів між зовнішньою і внутрішньою політикою впливає з того, що процеси глобалізації легко долають державні кордони і здатні вплинути на будь-яку соціальну спільність у будь-якому куточку світу. Результатом є проникнення низки цих акторів у сферу традиційної державної діяльності (освітня політика, оборонна політика, політика національної безпеки). Незалежно від того, виступають вони суперниками держави або співпрацюють з нею, таке проникнення сприяє тому, що стає очевидним переплетіння внутрішньої і зовнішньої політик, а тим самим – ускладнення загальної картини політичного життя. Сучасний світ – це «Світ індивіда», де кожна людина взаємодіє з оточуючими її людьми та колективами на макро- і мікрорівнях соціального простору. Сучасна людина здійснює, куди більш масштабний вплив на перебіг світових процесів, навіть іноді сама того не усвідомлюючи. Проте, в світі набирають чинності не лише тенденція загальної інтеграції, але й інший процес – глобальна фрагментація. Для того щоб найбільш точно описати цей процес, цю суперечливу взаємодію, Джеймс Розенау запропонував використати термін «фрагміграція» («фрагмігративність») (fragmegrative), що означає одночасне поєднання і взаємне протистояння інтеграції та фрагментації [9].

Щоб найбільш наочно показати, які зміни відбуваються в світі, Розенау запропонував розглянути динаміку восьми факторів. Перший фактор це – революція навичок та вмінь (адже сучасна людина більш ерудована за своїх предків, охоплення освітою у більшості країн сягають від 60 до 100%, держави намагаються втілювати освітню політику більшої доступності професійної освіти). Другий чинник – криза влади (ослаблення впливу національних держав, посилення впливу транснаціональних економічних і політичних структур). Третій фактор – бифуркація (динамічно нерівноважний стан людства, на розвиток подій може вплинути випадковий

збіг обставин). Четвертий чинник – «організаційний вибух» (виникло і продовжує створюватися безліч громадських об'єднань). П'ятий чинник – це мобільність (подорожі, зміна місць роботи та проживання, академічна мобільність). Шостий чинник – мікроелектронні технології (поширення Інтернет-технологій, які «стискають» світовий простір і інтенсифікують економічні, політичні, наукові, освітні контакти). Сьомий фактор – ослаблення територіального суверенітету держав (цей фактор є доволі суперечливим, адже, як справедливо зазначають експерти, можна доводити й зворотне). Восьмий фактор – це глобалізація національних економік, що здійснюється через міжнародні інститути та організації. Всі зазначені вище процеси мають і негативну рису. Вони формують соціально поляризований світ, розділяючи людей на тих, хто виграв від глобалізації, і тих, хто втратив. Отже, Розенау зробив висновок, що це все неминуче, тому завдання світової спільноти корегувати гострі кути цих світових процесів, запобігаючи глобальним світовим конфліктам. Але для глобального лідерства характерне глобальне мислення, - «в умовах поляризації міжнародної спільноти завдання глобального лідера полягає в тому, щоб реалізовувати політику інклюзивного розвитку» [4]. До такої характеристики глобального лідерства звертається, зокрема, колишній генеральний секретар ООН Бутрос Бутрос-Галі. Розвиток не має досягатися за рахунок іншої сторони глобального світу – розвинутих країн, країн, що розвиваються, найменш розвинених країн [3]. Основне завдання глобального лідерства – протидія тенденціям фрагментації. Глобальне лідерство ставить перед собою завдання-досягнення глобального прогресу в сфері науки, освіти, технологій [3]. Дискусії щодо предмета, методів, базових категорій хронополітики досі тривають. Її проблемне поле різноманітне. Але стосовно можливостей хронополітики для аналізу освітньої політики слід зазначити, що «хронополітика умовно об'єднує низку концепцій і розробок, в межах яких з темпоральної точки зору аналізуються політичні інститути і процеси» [31, с. 147]. Вона дозволяє уточнити категорію політичного процесу за допомогою введення характеристики його тимчасової визначеності. Розуміння в хронополітиці часу як трансформації політичних систем долає

«внутрішньосистемне» трактування часу, а також суто функціональне розуміння учасника світової політики як актора, підкреслюючи роль суб'єкта в політичній трансформації [31, с. 147]. Зокрема, в виробленні та реалізації освітньої політики, суб'єктами державної освітньої політики виступають як регіональні структури управління освітою, так і міжнародні органи й установи, котрі здійснюють освітню політику на світовому рівні (наприклад, ЮНЕСКО, Міжнародний валютний фонд, ЄС, Міжнародний фонд «Відродження» та ін.). Теоретичні конструкти хронополітики істотно збагачують як хронополітичне знання, так і вітчизняну науку, «уможлижуючи та інтенсифікуючи подальше теоретичне осмислення політичної динаміки, даючи теоретично-методологічний базис для розгортання прикладних досліджень у різних сферах політичного життя, розширення меж поля досліджень політичної динаміки в сучасній політичній науці» [11, с. 9]. Отже, дійсно варто наголосити, що «основна функція хронополітики полягає в тому, що вона розробляє загальнометодологічні підходи, інструменти та стиль політичного аналізу, поглиблюючи і розширюючи його зону, оскільки політика, в силу узагальнюючого характеру, розглядається в контексті набагато більш широких змістів – світу, суспільства і людської культури загалом» [31, с. 145]. Наостанок не забуваймо й про обмеження запропонованого методу. Маємо також чітко розуміти, в яких умовах методологію можна застосовувати і де вона дає хороші результати в порівнянні з аналогами, а де її слід застосовувати обмежено або в комбінації з іншими, або не застосовувати взагалі.

Висновки. Хронополітика, як методологія, досліджує питання про роль держави, про політичну структуру, про політичні суб'єкти, про часові умови прийняття політичних та управлінських рішень, які обговорюються

в контексті хронополітичного вивчення історичних форм політичної організації. Вона функціонально і конструктивно доповнює понятійно-категоріальний апарат сучасної науки, збільшуючи можливості й такої галузі знань, як «Публічне управління та адміністрування» щодо аналізу публічної політики та публічного адміністрування. Основні поняття, які використовуються дослідниками сьогодні для цілісної характеристики політичних процесів, пов'язані з «внутрішньосистемним» розумінням політичної мінливості, розглядають політичний процес як режим функціонування певної системи, а зміна – як зміну її станів. У цьому контексті методологія хронополітики дозволяє дещо по-іншому аналізувати принципи та цілі освітньої політики, які вирізняються найбільшою статичністю. Їх зміна, як правило, є наслідком зміни політичного курсу. Дії держави щодо розвитку системи освіти в досягненні декларованих цілей повинні змінюватися досить динамічно, адекватно реагуючи на різні чинники.

Таким чином, хронополітика розуміється не лише як філософсько-політична концепція дослідження часу, але й як оперативнотактична діяльність, як політика швидкості, гри на випередження політичного супротивника; як тактико-стратегічна діяльність, яка базується на досягненні механізмів функціонування політичної системи, флуктуацій та вибудовуванні політики відповідно до вимог політичного часу, соціальної кон'юнктури; стратегічно-трансформаційна діяльність, яка базується на діагностиці біфуркаційних періодів у розвитку тієї чи іншої політичної системи і налаштованою на конструювання політичних інститутів, у межах яких політичний процес спроможний вийти на новий етап розвитку. Вона розширює зону політичного аналізу, можливість пізнання глибоких передумов політичних феноменів, а також виявлення наслідків політичних дій.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Aron R. Paix et Guerre entre les nations [Текст]. Paris, 1984, p. 17;
2. Aron R. Une Sociologie des relations internationales [Текст] // Revue française de sociologie. 1963. Vol. IV. №3, p. 308, 321.
3. Boutros Ghali B., Gosovic B. Global leadership and global systemic issues: South, North and the United Nations in a 21 Century World [Електронний документ]. – May, 2011. – 58 p. URL: http://www.daglobal.org/pdf/Planetary_leadershipPDF_13_May_2011.pdf. – Назва з екрану.
4. Lokkesmoe K.J. In partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of philosophy [Електронний документ]. – June, 2009. – режим доступу: http://conservancy.umn.edu/bitstream/54583/1/Lokkesmoe_umn_0130E_10247.pdf. – Назва з екрану.

5. Modelski G. From leadership to organization: The evolution of global politics [Текст] / G. Modelski // Journal of World Systems Research. – 1995. – Vol. 1, № 7. – P. 53 – 93.
6. Modelski G. Long Cycles in World Politics [Текст]. – Seattle, 1987.
7. Modelski G. The Study of Long Cycles [Текст] // Exploring Long Cycles. – Seattle; 1987.
8. Modelski G. Time, Calendars and International Relations: Evolution of Global Politics in the 21st Century [Текст] / G. Modelski // Materials of the 37th Annual Convention of the International Studies Association (San Diego, April 16-20, 1996). – San Diego: San Diego University Press, 1996. – P. 17 – 36.
9. Rosenau J.N. Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity [Текст]. N.J., 1990. – P. 41.
10. Rosenau J.X. Le touriste et le terroriste on les deux extremes du continuntinternational [Текст] // Etudes internationales. 1979. Juin, p. 220.
11. Андрущенко М. О. Особливості сучасних концепцій хронополітики: автореф. дис ... канд. політ. наук [Текст] / М. О. Андрущенко. – Київ : Б. в., 2011. – 18 с. – С. 9.
12. Андрущенко М.О. Концепція хронополітики Поля Вірільйо: від дромократії до дромології [Текст] // Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. – К. : «ІНТАС», 2009. – Вип. 41. – С.143-151.
13. Валлерстайн И. Изобретение реальностей времени-пространства: к пониманию наших исторических систем [Текст] / И.Валлерстайн // Время мира: Альманах современных исследований по теоретической истории макро-социологии, геополитике, анализу мировых систем и цивилизаций. Вып.2: Структуры истории. – Новосибирск, 2001. – С. 102-116.
14. Василенко И.А. Политическое время на рубеже культур [Текст] // Вопросы философии. – 1997. - №9. – С. 46-57.
15. Горин Д. М. Методологии хронополитики: политемпоральность политических процессов и институциональные режимы [Текст] // Среднерусский вестник общественных наук. 2015. №4. – С. 65-72.
16. Дацюк С. Геополитика, хронополитика и культурополитика Украины [Текст] / С. Дацюк, В. Грановский // Зеркало недели. – 1999. – 16 янв. – С. 11.
17. Капітон, В. П. Хронополітика: міф чи реальність [Текст] / В. П. Капітон, І. І. Шпітун // Грані. – 2002. – № 5. – С. 102 – 111.
18. Лебедева М. М., Фор Ж. Высшее образование как потенциал «мягкой силы» России [Текст] // Вестник МГИМО-Университета. – 2009. - №6. – С. 200-205.
19. Модельски Дж. Эволюция глобальной политики [Электронный ресурс] / Дж. Модельски // Мировой политический процессор. - Режим доступа: http://www.worldpolit.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=46&Itemid=1. – Назва з екрана.
20. Образование как инструмент «мягкой силы» и «умной власти» во внешней политике России [Текст] // Сборник материалов Научно-экспертного совета при Председателе Совета Федерации на тему: «Современные задачи политического, социального и экономического развития Российского государства. Роль и место Совета Федерации», 24.04.2012. – С. 26-38.
21. Ожеван М., 2000. Українська національна ідея та культурополітика наздоганяючої модернізації [Текст] // І. - 2000. - №18. – С. 51-88.
22. Панарин А. Знаете ли вы, что такое хронополитика [Электронный документ] / А. Панарин. – Режим доступа: http://www.ug.ru/ug_pril/gv/96/25/t7_1/htm. – Назва з екрана.
23. Панова Е. П., 2011. Высшее образование как потенциал мягкой власти государства [Текст] // Вестник МГИМО-Университета. - 2011. - №2. – С. 157-161.
24. Парахонський Б. Місце та роль України у сучасному геополітичному просторі [Текст] // Стратегічна патонама. – 1998. – №1-2. – С.35-42.
25. Семенов С. Хронополитические аспекты кризисов культуры [Текст] / С. Семенов // Общественные науки и современность. – 1993. – № 4. – С. 146 – 159.
26. Столетов О. В. Стратегия «разумной силы» в политике глобального лидерства: диссертация на соискание научной степени кандидата политических наук: 23.00.04 [Текст] / О.В. Столетов. – Москва, 2014. – 263 с. – С. 96.
27. Столетов О. В., Чихарев И. А., Калачев Д. Н., 2014. Университеты как субъекты публичной дипломатии [Текст] // ALMA MATER. - 2014. № 12. – С. 10-18.
28. Торкунов А. В. Образование как инструмент «мягкой силы» во внешней политике России [Электронный текст] // Российский совет по международным делам, 27.02.2013. URL: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=1467-top. – Назва з екрана.
29. Цымбурский В. Сколько цивилизаций? (С Ламанский, Шпенглером и Тойнби над глобусом XXI века) [Текст] // Pro et Contra, Т. 5, № 3, 2000. – С. 173-197.
30. Чихарев И. А. Хронополитика: развитие исследовательской парадигмы [Текст] // Полис. Политические исследования. 2005. № 3. – С. 21-33.
31. Чихарев И. А. Хронополитика в теоретических исследованиях мировой политики [Текст]: дис. ... канд. полит. наук: 23.00.02 / Чихарев Иван Александрович; МГУ имени М.В. Ломоносова. – Москва, 2003. – 150 с.

REFERENCES:

1. Aron R., 1984. Paix et Guerre entre les nations. Paris, (in English).
2. Aron R., 1963. Une Sociologie des relations internationales// Revue francaise de sociologie. 1963. Vol. IV. №3 (in Spanish).

3. Boutros Ghali B., Gosovic B., 2011. Global leadership and global systemic issues: South, North and the United Nations in a 21 Century World. May, 2011, 58 (in English).
4. Lokkesmoe K.J., 2009. In partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of philosophy. June, 2009 (in English).
5. Modelski G., 1995. From leadership to organization: The evolution of global politics / G. Modelski // Journal of World Systems Research. Vol. 1, 7, 53-93 (in English).
6. Modelski G., 1987. Long Cycles in World Politics. Seattle (in English).
7. Modelski G., 1987. The Study of Long Cycles. Seattle (in English).
8. Modelski G., 1996. Time, Calendars and International Relations: Evolution of Global Politics in the 21st Century. Materials of the 37th Annual Convention of the International Studies Association. San Diego University Press, San Diego, April 16-20 (in English).
9. Rosenau J.N., 1990. Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity. N.J. (in English).
10. Rosenau J.X., 1979. Le touriste et le terroriste on les deux extremes du continuntinternational. Etudes internationales, 1979. Juin, 220 (in Frانس).
11. Andrushhenko M. O., 2011. Osoblyvosti suchasnyh koncepcij hronopolityky: avtoref. dys ... kand. polit. nauk [Features of the modern concepts of Chronopolitics: Author. Thesis ... candidate. flight. Science]. Kyi'v, (in Ukrainian).
12. Andrushhenko M.O., 2009. Koncepcija hronopolityky Polja Viril'jo: vid dromokratii' do dromologii' [The concept of Chronopolitics by Paul Virilio: from dromocracy to dromology]. Politologichnyj visnyk. Zb-k nauk. prac', Kyiv 41, 143-151 (in Ukrainian).
13. Vallerstajn I., 2001. Izobrenenie real'nostej vremeni-prostranstva: k ponimaniju nashih istoricheskikh system [The invention of time-space realities: to the understanding of our historical systems]. Vremja mira: Al'manah sovremennyh issledovaniy no teoreticheskoy istorii makrosociologii, geopolitike, analizu mirovyh sistem i civilizacij. Vyp.2: Struktury istorii, Novosibirsk, 102-116 (in Russian).
14. Vasilenko I.A., 1997. Politicheskoe vremja na rubezhe kul'tur [The political time on the edge of the cultures]. Vo-prosy filosofii, 9, 46-57 (in Russian).
15. Gorin D. M., 2015. Metodologii hronopolitiki: politemporal'nost' politicheskikh processov i institucional'nye rezhimy [Methodologies of Chronopolitics: politemporal political processes and institutional regimes]. Srednerusskij vestnik obshhestvennyh nauk, 4, 65-72 (in Russian).
16. Dacjuk S., 1999. Geopolitika, hronopolitika i kul'turopolitika Ukrainy [Geopolitics, Chronopolitics and cultural politics of Ukraine]. Zerkalo nedeli, 16 janv., 11 (in Russian).
17. Kapiton, V. P., 2002. Hronopolitika: mif chi real'nist' [The Chronopolitics: Myth or Reality]. Grani, 5, 102 – 111 (in Ukrainian).
18. Lebedeva M. M., 2009. Vysshee obrazovanie kak potencial «mjagkoj sily» Rossii [Higher education as a potential “soft power” of Russia]. Vestnik MGIMO-Universiteta, Moscow, 6, 200-205 (in Russian).
19. Model'ski Dzh., 2006. Jevoljucija global'noj politiki [The evolution of global politics]. Mirovoj politicheskij procesor, Moscow (in Russian).
20. Obrazovanie kak instrument «mjagkoj sily» i «umnoj vlasti» vo vneshnej politike Rossii [Education as an instrument of “soft power” and “smart power” in Russian foreign policy], 2012. Sbornik materialov Nauchno-jekspertnogo soveta pri Predsedatele Soveta Federacii na temu «Sovremennye zadachi politicheskogo, social'nogo i jekonomicheskogo razvitiya Rossijskogo gosudarstva. Rol' i mesto Soveta Federacii», 24.04.2012, Moscow (in Russian).
21. Ozhevan M. 2006. Ukraïns'ka nacional'na ideja ta kul'turopolitika nazdoganajuchoï modernizacii [Ukrainian national idea and cultural politics' catch-up modernization], Kyiv (in Ukrainian).
22. Panarin A., 2002. Znaete li vy, chto takoe hronopolitika [Do you know what is Chronopolitics], Moscow (in Russian).
23. Panova E. P., 2001. Vysshee obrazovanie kak potencial mjagkoj vlasti gosudarstva [Higher education as a potential “soft power” of the state]. Vestnik MGIMO-Universiteta, Moscow, 2, 157-161 (in Russian).
24. Parahons'kij B., 2005. Misce i rol' Ukraïni v suchasnomu geopolitichnomu prostori [The place and role of Ukraine in a modern geopolitical space]. Kyiv (in Russian).
25. Semenov S., 1993. Hronopoliticheskie aspekty krizisov kul'tury [Chronopolitics aspects of cultural crises]. Obshhestvennye nauki i sovremennost', 4, 146 – 159 (in Russian).
26. Stoletov O. V., 2014. Strategija “razumnoj sily” v politike global'nogo liderstva: dissertacija na soiskanie nauchnoj stepeni kandidata politicheskikh nauk: 23.00.04 [The strategy of “reasonable force” in policy of global leadership: the dissertation on competition of a scientific degree of candidate of political sciences: 23.00.04]. Moscow, 263 (in Russian).
27. Stoletov O. V., Chiharev I. A., Kalachev D. N., 2014. Universitety kak sub'ekty publichnoj diplomatii [Universities as a public diplomacy actors]. ALMA MATER, Moscow, 12, 10-18 (in Russian).
28. Torkunov A. V., 2013. Obrazovanie kak instrument «mjagkoj sily» vo vneshnej politike Rossii. Rossijskij sovet po mezhdunarodnym delam [Education as an instrument of “soft power” in Russian foreign policy]. Moscow (in Russian).
29. Cymburskij V., 2000. Skol'ko civilizacij? (C Lamanskim, Shpenglerom i Tojnbi nad globusom XXI veka) [How many civilizations? (C Lamanskii, Spengler and Toynbee on the globe of the XXI century)]. Pro et Contra, 5, 3, 173-197 (in Russian).
30. Chiharev I. A., 2005. Hronopolitika: razvitie issledovatel'skoj paradigmy [Chronopolitics: the development of research paradigm]. Polis. Politicheskie issledovanija, 3, 21-33 (in Russian).
31. Chiharev I. A., 2003. Hronopolitika v teoreticheskikh issledovanijah mirovoj politiki: dis. ... kand. polit. nauk: 23.00.02 [Chronopolitics in theoretical studies of world politics]. MGU imeni M.V. Lomonosova, Moscow, 150 (in Russian).